

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในบทนี้ได้กล่าวถึงแนวความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชำระหนี้ แนวความคิดในการวิจัย และทฤษฎีต่างๆ ที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา รวมทั้งปัญหา และสมมุติฐานการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของสินเชื่อเพื่อการเกษตร

จิรเกียรติ อภิบุญโยภาส (2527:280-281) ได้ให้ความหมาย ของสินเชื่อการเกษตรว่า หมายถึง อำนาจที่เกษตรกรมีอยู่ในวันที่จะได้ซึ่งมาสิ่งของ เงินทุน (จากการกู้ยืม) ไปใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตร โดยการได้มาซึ่งสิ่งของและเงินทุนดังกล่าว จะต้องประกอบด้วย คำมั่นสัญญาว่าจะชำระคืนทันทีที่เจ้าหนี้ต้องการ หรือเวลาในอนาคตที่กำหนดแน่นอน ดังนั้น คำว่า สินเชื่อการเกษตรจึงสามารถทำความเข้าใจง่าย ๆ คือเป็นเงินกู้เพื่อไปใช้ประกอบการเกษตรซึ่งเป็นเงินกู้ที่มีความเชื่อถือ และการออมเป็นที่ตั้ง ส่วนกลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตรของประเทศไทย (2523:12-16) ให้ความหมายของ สินเชื่อการเกษตรไว้ว่า คือการให้กู้ยืมและเครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบการกิจกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้รับสินเชื่อ คือเกษตรกรทั้งที่เป็นเอกชนและนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกร

2. ประเภทของสินเชื่อ

ฉัตร ชำของ (2526 : 135) อ่างใน วิฑูร อินทมณี (2538 : 10) ได้แบ่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้คือ

2.1 สินเชื่อเพื่อการเกษตร แบ่งออกตามระยะเวลาได้แก่

2.1.1 สินเชื่อระยะสั้น หมายถึง สินเชื่อที่จะต้องชำระคืนภายในระยะเวลา 1 ปี ส่วนมากนำไปใช้ในการดำเนินงานฟาร์มประเภทค้าใช้จ่ายในการผลิต เช่น ซื้อปุ๋ย ค่าจ้างแรงงาน เมล็ดพันธุ์ ยาปราบศัตรูพืช และปัจจัยการผลิตอื่นๆ

เช่น เครื่องฉีดยาฆ่าแมลง เครื่องสูบน้ำ เพื่ออำนวยความสะดวกในการปลูกพืชยืนต้น และสวนผลไม้

2.1.3 สินเชื่อระยะยาว เป็นสินเชื่อเพื่อการลงทุนซึ่งต้องใช้เวลาหลายปี จึงจะให้ผลตอบแทน เช่น ซ้ำที่ดิน ปรับปรุงที่ดิน เครื่องมือทำการเกษตรขนาดใหญ่ ทำสวนยาง เลี้ยงโคนม สินเชื่อประเภทนี้จึงมีระยะเวลาเกินกว่า 3 ปี หรือ 5 ปี แต่ปกติแล้วจะเกินกว่า 5 ปี

2.2 สินเชื่อเพื่อการเกษตร แบ่งตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

2.2.1 สินเชื่อเพื่อการบริโภค เช่น อาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าท่องเที่ยวพักผ่อน หย่อนใจ ซ่อมเครื่องประดับ ซ่อมของใช้ภายในบ้าน เป็นต้น

2.2.2 สินเชื่อเพื่อการผลิต เป็นค่าใช้จ่ายของฟาร์มและการลงทุนในฟาร์ม ซึ่งมักจะเกี่ยวกับสินเชื่อที่แบ่งตามระยะเวลาเพราะวัตถุประสงค์ของการกู้เงินเพื่อการผลิตนั้น ผู้กู้มักถูกผู้ให้กู้กำหนดดอกเบี้ย ซึ่งการใช้นั้นก็นำระยะเวลาการใช้นั้นมาพิจารณาตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ด้วย

3. ความต้องการสินเชื่อ

จำลอง ไติ้ทอง (2524 : 71-74) กล่าวว่า สำหรับประเทศไทยความต้องการสินเชื่อการเกษตรอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

(1) ความต้องการสินเชื่อที่คิดดอกเบี้ยต่ำเพื่อเอาไปแทนที่สินเชื่อมีดอกเบี้ยสูง เช่น เกษตรกรที่มีหนี้สินอยู่กับนายทุนเอกชน หรือพ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งมักจะถูกขูดรีดดอกเบี้ยในอัตราที่สูง หรือผู้ทำที่ดินไปจ้างหรือขายฝากผู้อื่น เพื่อแก้ไขปัญหการเงินเฉพาะหน้าก็ต้องหาแหล่งเงินกู้ใหม่ที่คิดดอกเบี้ยย่อมเยากว่า เพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย หรือลดการเสี่ยงต่อการสูญเสียที่ดินแก่นายทุน

(2) ความต้องการสินเชื่อเพื่อการผลิต เช่น เพื่อเอาไปซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตร เป็นค่าจ้างแรงงาน หรือแม้แต่เอาไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคประจำวัน ของเกษตรกรรายย่อยผู้ซึ่งไม่สามารถออมรายได้เพื่อไว้ใช้จ่ายยังชีพไปได้จนถึงฤดูกาลที่ตนจะมีรายได้อีก

(3) ความต้องการสินเชื่อเพื่อธุรกิจอันต่อเนื่องจากการเกษตร เช่น การผลิตอาหารสัตว์ การผลิตปุ๋ย การผลิตสารเคมีที่ใช้ในการกำจัดโรคและศัตรูพืชประเภทหนึ่ง และการแปรรูปผลิตผลเกษตรให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป เช่น การทำอาหารกระป๋อง การสีข้าว การสกัดน้ำมันพืช การทำน้ำตาล อาหารสัตว์ ฯลฯ รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับคลังสินค้า และการเก็บรักษาผลิตผลทางการเกษตรอีกประเภทหนึ่ง

(4) ความต้องการสินเชื่อเพื่อลงทุนระยะยาว ซึ่งจะช่วยสร้างหรือขยายกำลังการผลิตหรือเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิต เช่น การปลูกสร้างสวนยาง สวนผลไม้ การส่งเสริมกิจการโคเนื้อ ไก่เนื้อ การประมงชายฝั่ง หรือประมงน้ำจืด การปลูกป่าไม้โตเร็วและโตช้า รวมทั้งการปรับปรุงกิจการเกษตรทั้งหลายที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพและกำลังการผลิตสูงขึ้นกว่าเดิม

สมยศ พุ่มหว่า (2527:150 -151) ได้สรุปไว้ว่าความต้องการสินเชื่อทางการเกษตรของเกษตรกรเกิดขึ้นเพราะ

(1) ลักษณะของรายได้และรายจ่ายของเกษตรกร การเกษตรเป็นการประกอบการที่มักจะมีขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศและฤดูกาล เช่น ชาวนาที่ปลูกข้าวในประเทศไทยส่วนใหญ่จะผลิตเพียงครั้งเดียว รายได้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเก็บเกี่ยวแล้ว ในแง่ของรายได้ของเกษตรกร รายได้เกิดขึ้นเป็นบางเดือนเท่านั้น ส่วนรายจ่ายจะเกิดขึ้นสม่ำเสมอทุกๆ เดือน ฉะนั้น การขาดแคลนเงินสดสำหรับใช้จ่ายทั้งด้านการผลิตและบริโภคจึงมักเกิดขึ้น เกษตรกรจึงมีความจำเป็นต้องกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่ายดังกล่าว

(2) ภัยธรรมชาติ การเกษตรขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศเป็นอย่างมาก หากปีใดแห้งแล้งหรือน้ำท่วมก็จะมีผลเสียต่อการผลิตทางการเกษตร รายได้ของเกษตรกรในปีนั้น ก็จะได้รับผลกระทบกระเทือน ในบางรายอาจจะไม่มีรายได้เลยทั้งปี ดังนั้น ความต้องการกู้ยืมจึงเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นดังกล่าวนี้

(3) การลงทุนระยะยาว การประกอบอาชีพการเกษตรนั้นจะต้องมีการลงทุนระยะยาว เช่น การซื้อที่ดินเพิ่มเติม การซื้อเครื่องมือทางการเกษตรที่มีราคาแพง หรือการประกอบการที่ต้องใช้เวลายาวนานกว่าจะได้รับผลตอบแทน เช่น การเลี้ยงสัตว์ หรือการทำสวนยาง การลงทุนดังกล่าวนี้จะต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก เกษตรกรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเพื่อขยายการลงทุนต่อไป

4. การค้างชำระหนี้ของเกษตรกร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2537:5) ได้ทำการวิเคราะห์สภาพการค้างชำระหนี้ของเกษตรกร พบว่า มาจากหลายสาเหตุ ดังนี้

(1) เกษตรกรมีความจำเป็นฉุกเฉินในครัวเรือน จึงนำเงินที่จะนำไปชำระหนี้มาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น ค่ารักษาพยาบาล, ค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้น

(2) ผลผลิตเสียหายเนื่องจากภัยธรรมชาติ เช่น ขาดน้ำ โรคแมลง เป็นต้น ทำให้ผลผลิต

ต่ำกว่าเป้าหมาย

(3) ปัญหาด้านการตลาด ผลผลิตขายไม่ได้ราคา

(4) ขาดการสนับสนุนด้านการผลิต เช่น การส่งเสริมการผลิต การปรับปรุงโครงการสร้างการผลิตตามความเหมาะสมในพื้นที่

(5) เกษตรกรมีภาระหนี้สินหลายที่ ทั้งสถาบันการเงินในระบบและนอกระบบ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2533 : 22-24) ได้สรุปมูลเหตุทำให้หนี้เงินกู้ค้างชำระของลูกค้าไว้ ดังนี้

(1) ปัจจัยที่เกิดจากตัวลูกค้าผู้กู้ ได้แก่ ลูกค้าเสียชีวิต ป่วยเรื้อรัง เลิกประกอบอาชีพเกษตร ไปจากภูมิลำเนา ต้องโทษจำคุก มีเจตนาบิดพลิ้วไม่ยอมชำระหนี้โดยไม่มีเหตุผล เป็นต้น

(2) ผลผลิตได้รับความเสียหายเนื่องจากภัยธรรมชาติ ขายผลผลิตไม่ได้ หรือขายได้น้อย เพราะไม่สามารถขนไปขายได้ ไม่มีผู้รับซื้อและราคาตกต่ำ

(3) ปัจจัยที่เกิดจากพนักงานธนาคาร ได้แก่ พนักงานธนาคารทุจริต ประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น ใช้อำนาจไม่สุภาพ พนักงานธนาคารบิดเบือนลูกค้าหรือกั๊กเงินลูกค้า และลูกค้าไม่ได้รับความสะดวกในการชำระหนี้

(4) ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ลูกค้าไม่ได้รับหนังสือเตือนการชำระหนี้จากธนาคาร ลูกค้าได้รับวัสดุอุปกรณ์การเกษตรคุณภาพไม่ดี เช่น ปุ๋ยปลอม และลูกค้าเข้าโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบครบวงจร แต่โครงการล้มเหลว เป็นต้น

สามารถ นิตย์เสมอ (2536:6) ได้ทำการศึกษสาเหตุที่เกษตรกรมีหนี้ค้างชำระโดยได้ประมวลผลข้อมูลหนี้สินค้างชำระของเกษตรกรที่มีอยู่กับส่วนราชการและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สามารถสรุปสาเหตุได้ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาเกิดจากส่วนราชการ เช่น การเร่งรัดดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลขาดงบประมาณสนับสนุนในด้านอื่นๆ ที่จำเป็น ขาดการประสานงานที่ดี มีการให้สินเชื่อซ้ำซ้อนหรือพนักงานไม่สันทัดในการให้สินเชื่อเกษตรกร

(2) ปัญหาเกิดจากโครงการไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติ เช่น สภาพพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะที่จะทำการเกษตร สินเชื่อที่จัดไว้ให้ไม่เพียงพอ ปัจจัยการผลิตที่จัดหามาให้ไม่เหมาะสม

(3) ปัญหาจากเหตุสุดวิสัย เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยพิบัติ หรือผลผลิตการเกษตรตกต่ำเกินกว่าความคาดหมาย

(4) ปัญหาเกิดจากเหตุสุดวิสัยในตัวเกษตรกร เช่น ตาย, วิกฤตจิต

(5) ปัญหาเกิดจากความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเอง และอธิบายให้ความกระจ่างในสาระสำคัญของโครงการของเจ้าหน้าที่ที่ให้แก่เกษตรกร เช่น เกษตรกรเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการคลาดเคลื่อน โดยคิดว่าวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ได้รับตามโครงการเป็นสิ่งของซึ่งรัฐบาลให้ฟรีไม่ต้องชำระคืน และก็มีเกษตรกรเป็นจำนวนมากที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์โดยจงใจบิดเบี้ยว

5. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

5.1 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

การได้รับความยกย่องจากสังคม พิจารณา จากแนวคิดทางจิตวิทยาสังคมโดยมองที่ระบบสังคมและตัวเกษตรกรเองในการกระทำสิ่งต่างๆ ในเรื่องของตน (The Self) อ้างในมรกต กันทะมา (2530 :13) James มีแนวคิดที่ว่ามนุษย์จะรับรู้ตนเองในรูปของ "I" และ "me" โดย "I" คือการเป็นตัวของตัวเอง กระทำตามสิ่งที่ตัวเองต้องการ ส่วน "me" คือการรับรู้ตนเองที่อยู่ในสังคม โดยได้รับการอบรมจากสังคม ซึ่งจะทำให้บุคคลแสดงบทบาทไปตามสิ่งที่ผู้อื่นคาดหวังให้เขาเป็น ส่วนในเรื่องของการชำระหนี้มองในแง่ของ "I" บุคคลใดๆ ก็ตามย่อมไม่ยอกำเงินไปชำระหนี้ แต่จากสภาพการที่ได้เรียนรู้มาในสังคม คือการเป็น "me" บุคคลรอบข้างในสังคมคาดหวังว่าเขาเป็นคนดี มีความเชื่อถือในตัวเขา หรือการที่เขาได้รับความยกย่องจากสังคม รวมทั้งกฎระเบียบทางสังคมและกฎหมาย ทำให้เขาคิดว่าเขามีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อการชำระคืนเงินกู้ เพราะในกรณีที่เขาไม่ชำระคืนเงินกู้สังคมอาจมองเขาไปในทางไม่ดีว่าเป็นคนชอกโงก และเขาจะถูกลงโทษโดยกฎเกณฑ์ของธนาคารหรือกฎหมาย เพื่อที่จะได้รับการยกย่องจากสังคม บุคคลจึงพยายามทำตามสิ่งที่สังคมคาดหวังจากสถานภาพของเขา

5.2 ทฤษฎีทัศนคติ (Attitude Theory)

ทฤษฎีทัศนคติเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่า โดยพื้นฐานทัศนคติของบุคคลทั่วไปไม่ได้มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่สามารถมีขึ้นได้จากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ซึ่งมีกระบวนการสลับซับซ้อนมาก ทัศนคติเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมทางสังคมออกมา คนเราย่อมมีที่ทำหรือทัศนคติในชีวิตมากมายหลายเรื่อง จึงทำให้แต่ละบุคคลมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นพฤติกรรมของคนไม่ว่าคนจนคนรวย ผู้ดีหรือไพร่ ที่แสดงออกไปหรือ

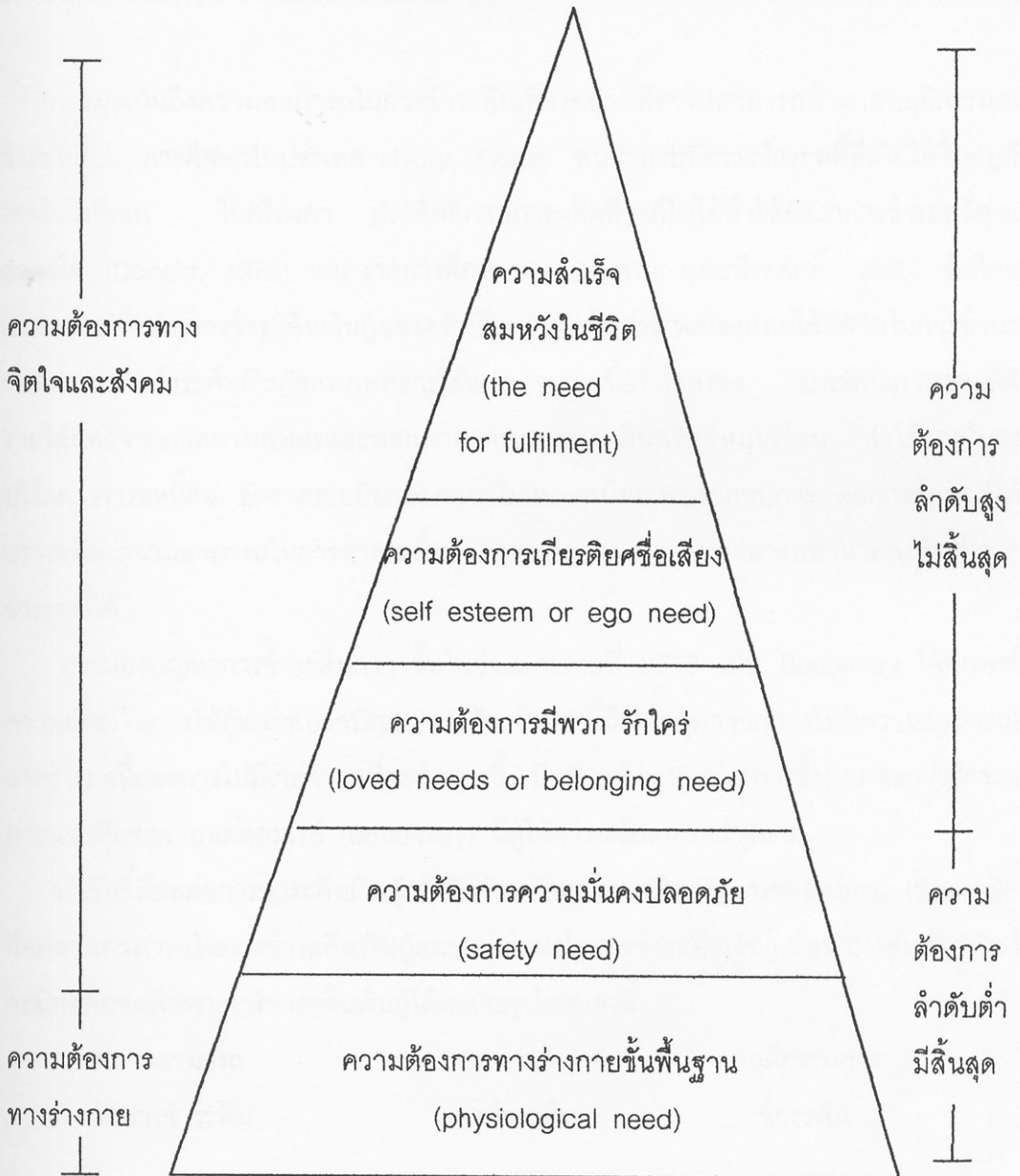
การมองที่ค่าตัดสินอะไรว่ามีค่ามากน้อยแค่ไหนเพียงใด ย่อมเกิดมาจากการมีทัศนคติต่อสิ่งนั้น ๆ (สุเวช อินทร์ ; 2531:6)

ธรรมรส โชติกฤษกร, (2524 : 53) ได้ประมวลความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เป็น 3 อย่าง ด้วยกัน คือความต้องการอาหาร ความต้องการทางเพศ และความต้องการทางสังคม ด้วยเหตุที่ความต้องการของคนมีมูลเหตุจูงใจที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและจิตใจ จึงจัดความต้องการออกเป็นพวกใหญ่ๆ ได้ 2 พวก ดังนี้ ดังภาพประกอบ 1

5.2.1 ความต้องการขั้นพื้นฐาน หรือความต้องการของร่างกาย (basic psychological or primary need)

5.2.2 ความต้องการทางสังคม หรือทางจิตใจ (social psychological or secondary need)

ลำดับความต้องการของมนุษย์ตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานนั้น ถือว่าความต้องการทางกายเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน เมื่อได้รับการตอบสนองทางกายจนเพียงพอแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการทางจิตใจและสังคมต่อไป คำว่า "พอ" ทางวัตถุหรือทางกายภาพแต่ละชนิดของมนุษย์แต่ละคนไม่เท่ากัน และไม่เหมือนกัน ส่วนความต้องการทางจิตใจและทางสังคมมี 4 ประการ โดยเรียงตามลำดับขั้นต้น ได้แก่ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในทุกด้าน เป็นความต้องการลำดับต่ำซึ่งมีที่สิ้นสุด ส่วนความต้องการทางใจ และสังคม อีก 3 ประการ คือ ความต้องการมีพวก ความรักใคร่ ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความสำเร็จสมหวังในชีวิต ความต้องการทั้ง 3 ประการนี้ เมื่อมนุษย์ได้รับแล้วก็อยากได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีคำว่า "พอ" หรือกล่าวได้ว่าเป็นความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด (กิติ ตยัคคานนท์, 2529 : 89-90) ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ปะมิตแสดงระดับความต้องการชั้นต่างๆ ของมาสโลว์
ที่มา : กิติ ตย์คานนท์, 2529 : 89.

6. พฤติกรรมการชำระหนี้และเงินไข

การมุ่งเน้นถึงความสามารถในการชำระคืนเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำนายพฤติกรรมการชำระหนี้ได้ การศึกษาในประเทศ Ivory Coast พบว่าประวัติการชำระหนี้ที่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเลย ในศรีลังกา ประสิทธิภาพการผลิตที่สูงก็ไม่ได้ทำให้อัตราการชำระหนี้สูงแต่อย่างใด (Donald, 1973) และจากการศึกษาของ สุนตรา บุคยพิระศักดิ์ (2525) ซึ่งศึกษาความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ของครัวเรือนชนบทในประเทศไทยโดยใช้ปัจจัยในการทำนายพฤติกรรมการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรได้แก่ ขนาดเนื้อที่ถือครอง ประสิทธิภาพของที่ดิน รายได้สุทธิจากภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร สินทรัพย์หมุนเวียน ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ภาระหนี้สิน อัตราดอกเบี้ยและความไม่แน่นอนในการประกอบกร ผลการศึกษาที่ได้ก็ทราบเพียงความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร แต่ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมการชำระหนี้ได้

การมองปัญหาการชำระคืนกว้างขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 2510 เมื่อ Bottomley ได้ศึกษาถึงความเสี่ยงในการให้กู้และพบว่าปัญหาการค้างชำระหนี้มีสาเหตุมาจากการไม่มีความสามารถในการชำระหนี้และการไม่มีเจตจำนงที่จะชำระหนี้ ปัจจัยหลัก 2 ประการซึ่งมีผลต่อการชำระหนี้ตามแนวคิดของ บอตตอมเรย์ (Bottomley) มีผู้ให้การสนับสนุนอย่างมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ 2 ปัจจัยหลักตามแนวคิดของ บอตตอมเรย์ (Bottomley) คือความสามารถในการชำระคืนเงินกู้และเจตจำนงในการชำระคืนเงินกู้เมื่อนำมาสัมพันธ์กันเข้า จะมีผลต่อพฤติกรรมการชำระคืนเงินกู้ได้หลายรูปแบบดังนี้

ความสามารถในการชำระคืน	เจตจำนงจะชำระคืน	พฤติกรรมการชำระคืน
+	+	+
+	-	+,-
-	+	+,-
-	-	-

ในกรณีแรกเกษตรกรที่มีความสามารถและเจตจำนงในการชำระคืนเงินกู้จะเกิดพฤติกรรมการชำระคืนเงินกู้ กรณีต่อมาซึ่งมีเพียงความสามารถ หรือเจตจำนงในการชำระคืนเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง จะเกิดแนวทางเป็นไปได้ 2 ทาง คือ การเกิดและไม่เกิด พฤติกรรมการชำระคืนเงินกู้ ตัวอย่างเช่น เกษตรกรมีความสามารถที่จะชำระแต่ไม่มีเจตจำนงอาจชำระคืนเงินกู้ด้วย

เหตุผลบางอย่าง หรือกรณีที่เกษตรกรไม่มีความสามารถที่จะชำระแต่มีเจตจำนงที่จะชำระก็อาจเกิดพฤติกรรมการชำระคืนได้เช่นกันด้วยเหตุผลบางอย่าง ในกรณีสุดท้ายเมื่อไม่มีความสามารถและเจตจำนงในการชำระหนี้ก็จะไม่เกิดพฤติกรรมการชำระหนี้

ในเนปาล มาฮาร์จาร์น (Maharjan, 1980) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้ของเกษตรกรขนาดเล็กจากแนวความคิดของ บอตตอมมอรี (Bottomley) อ้างใน มรกต กันทะมา (2530 : 7) โดยใช้ขนาดเนื้อที่ถือครอง รายได้จากการเกษตร ร้อยละของผลผลิตจากการขายของผลผลิตทั้งหมดของฟาร์ม และสัดส่วนของค่าใช้จ่ายครัวเรือนทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดในการพิจารณาความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ และพิจารณาเจตจำนงในการชำระคืนจากการควบคุมการใช้สินเชื่อทั้งก่อนและหลังการผลิต การส่งจดหมายเตือนก่อนถึงกำหนดชำระและการเยี่ยมเยียนในไร่ นา พบว่าการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรรายเล็กจะดีกว่ารายใหญ่ การชำระหนี้ที่ไม่ดีขึ้นกับสภาวะอากาศที่เลวร้ายเป็นหลักนอกจากนี้ความสามารถในการชำระคืนและการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพของสถาบันเกี่ยวกับการบริหาร และความไม่มั่นคงทางการเมืองเป็นสาเหตุหลักทางด้านเจตจำนงในการชำระคืนเงินกู้

แนวคิดในการแก้ปัญหาการชำระคืนเงินกู้จาก 2 สาเหตุหลัก คือ ความสามารถในการชำระคืนและเจตจำนง ในการชำระคืนนั้น ได้มีการแก้ไขปรับปรุงในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาหนี้ นอกสถาบัน และกฎระเบียบที่ไม่เคร่งครัด แกมเบล (Gamble, 1973) ได้เข้ามาศึกษาการชำระหนี้ของเกษตรกรในประเทศไทย พบว่าการที่กลุ่มเกษตรกรอำเภอ (Amphur Farmer groups) ไม่ชำระหนี้มีสาเหตุมาจากเกษตรกรมีหนี้ภายนอกและจำเป็นต้องคืนเงินกู้ชนิดนี้ก่อน โดยเกรงว่าจะไม่มีแหล่งเงินกู้ในปีถัดไป นอกจากนี้สถานการณ์ภายนอกในปีนั้น (2511) ราคาข้าวเปลือกตกต่ำอย่างรวดเร็ว ทำให้ความสามารถในการชำระคืนลดลง นอกจากนี้ธนาคารยังยืนยันไม่ให้ใช้กฎหมายเข้ามาควบคุมการชำระคืน โดยให้พิจารณาเป็นรายๆ ไป ทำให้เกิดการเฉื่อยในการทำงาน สิ่งนี้จะทำให้เกษตรกรบางคนที่มีความสามารถในการชำระคืนชลอการชำระคืนด้วย (Gamble, 1973)

ทางด้านตัวเกษตรกร นอกจากบุคลิกลักษณะของผู้กู้ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยันขันแข็งแล้ว เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเกษตรกร ได้แก่ การเจ็บป่วย ถูกโจรกรรมลักทรัพย์ ไฟไหม้ ทำให้เขามีค่าใช้จ่ายด้านอื่นเพิ่มจากปกติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชำระหนี้

โดนัลด์ (Donald, 1973) กล่าวถึงเกษตรกรที่มีเจตจำนงที่จะชำระหนี้แต่ยังไม่เกิดพฤติกรรมการชำระหนี้ว่า การที่เกษตรกรชำระหนี้ไม่ตรงเวลาอาจเป็นเพราะเขาจำช่วงเวลาถึง

กำหนดชำระไม่ได้ ปัญหานี้แก้ได้โดยการส่งจดหมายเตือนล่วงหน้า การมาชำระหนี้ช้าอาจเป็นเพราะเกษตรกรรอให้ผลผลิตราคาดีก่อนจึงขาย ปัญหานี้แก้ได้โดยตกลงวันชำระหนี้กันก่อน ในกรณีที่ เกษตรกรขาดความสามารถในการชำระเพราะรายได้ต่ำ สามารถช่วยได้โดยการวางแผนการผลิต และในกรณีที่ เกษตรกรอยากชำระหนี้แต่พบว่าเป็นการยากมากที่จะชำระได้กรณีนี้ ต้องมีการควบคุมและติดตามการใช้สินเชื่อ (supervised credit) อย่างไรก็ดีเขาพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรขาดจิตสำนึกในการชำระหนี้ ได้แก่

1) ขาดแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ (economic incentive) การคืนเงินกู้และได้รับเงินกู้ตามจำนวนเท่าเดิมที่เคยได้รับทุกปี ทำให้เกษตรกรไม่ยอกรคืนเงินเพราะจำนวนเงินที่กู้ได้ใหม่คือจำนวนเงินเท่าที่เขานำมาคืน แต่เขาต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดต่อ นอกจากนี้ยังต้องเสี่ยงจากการถูกฉ้อปล้นหรือหลอกลวงในขณะที่ถือเงิน ซึ่งในลักษณะนี้สถาบันควรให้ยอดเงินกู้เพิ่มได้ในกรณีที่ลูกค้ามีประวัติการชำระหนี้ดี เพื่อเขาจะได้นำไปขยายการผลิตและทำให้เกิดกำลังใจที่จะชำระคืนเงินกู้

2) ภาพพจน์สถาบันการเงินของรัฐบาล กฎระเบียบข้อบังคับในการคืนเงินของสถาบันเกษตรกรมักไม่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะคิดว่าหน่วยงานของรัฐบาลหรือกิ่งรัฐบาลอย่างไรเสียก็คงเห็นใจและให้ความช่วยเหลือเกษตรกร

3) ลักษณะของสังคมที่เขาอยู่มีบทบาทต่อเขามาก ถ้าคนในสังคมให้ความยกย่องนับถือเขา การปฏิบัติตนของเขาก็มักเป็นไปตามที่ผู้อื่นคาดหวัง

บุญชู โรจนเสถียร (2526 : 8 - 9) ชี้ให้เห็นถึงเรื่องหนี้ที่สูญเมื่อปล่อยให้เกษตรกร คือ "เกษตรกรไม่เคยคิดจะเบี้ยวหรือคดโกงธนาคารความจริงมีความเกรงกลัวธนาคารมากเป็นพิเศษด้วยซ้ำ เพราะกู้ธนาคารเสียดอกเบี้ยน้อยกว่ากู้จากแหล่งอื่น จึงกลัวว่าธนาคารเขาจะเลิกให้กู้ เรื่องกลัวเจ้าหนี้ผมเชื่อว่าเกษตรกรกลัวมากกว่าคนในอาชีพอื่น สถิติบอกมาว่า หนี้ที่สูญแน่ๆ ในด้านสินเชื่อเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ต่ำไม่เกินร้อยละ 1"

อุปสรรคสำคัญที่บรรดาธนาคารพาณิชย์ไม่ยอกรให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร มักโอนเงินให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรไปปล่อยแทนนั้น เป็นเพราะสินเชื่อเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในเกณฑ์สูงเนื่องจากเป็นการกระจายเงินก้อนเล็กก้อนน้อย ออกไปในพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล การติดต่อต้องใช้เวลามาก เอกสารเยอะ และธนาคารก็ไม่สามารถยื่นยอให้น้อยลงได้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการชำระหนี้

อรรวรรณ รุ่งโรจนารักษ์ (2523 : 79) ได้วิเคราะห์ปัญหาสินเชื่อเพื่อการเกษตรภาคตะวันออกของประเทศไทย ผลการศึกษาความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ชำระคืนหนี้สินเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเรียบร้อยแล้ว ส่วนจะชำระคืนทั้งหมดนั้น ขึ้นอยู่กับรายได้ในการทำฟาร์มที่เกษตรกรได้รับในปีการเพาะปลูกนั้นๆ และเมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้เฉลี่ยต่อฟาร์มแล้วจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อขนาดของฟาร์มใหญ่ขึ้น

สุนตรา บุษยาพิระภักดี (2525) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ความสามารถในการใช้คืนเงินกู้ของครัวเรือนชนบทในประเทศไทย พบว่า ครัวเรือนในชนบทมีหนี้สินกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจ โดยมีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 10,255 บาท ในจำนวนนี้เป็นสินเชื่อนอกสถาบันการเงินร้อยละ 58 และสินเชื่อของสถาบันการเงินร้อยละ 42 วัตถุประสงค์ของการกู้เงิน เพื่อซื้อสินทรัพย์ประเภททุนร้อยละ 58 เพื่อการบริโภคร้อยละ 24 และเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการผลิตร้อยละ 18 ของสินเชื่อทั้งหมด ความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ตามกำหนดของสถาบันการเงินชำระได้ร้อยละ 69.5 และนอกสถาบันการเงินชำระได้ร้อยละ 84.7

มรกต วันทะมา (2530 : 76) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชำระเงินกู้ของเกษตรกรกรณีลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาพระนครศรีอยุธยา พบว่าสาเหตุหลักที่เกษตรกรชำระคืนเงินกู้เนื่องจากขาดการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อไป เพราะอัตราดอกเบี้ยของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรถูกกว่าเงินกู้จากแหล่งอื่นๆ ส่วนสาเหตุของการไม่ชำระคืนเงินกู้เป็นเพราะขั้นตอนการชำระคืนยุ่งยาก ภาวะการรอลงคราญสินค้าเกษตรมีราคาสูงขึ้น และการเกิดเหตุผิดปกติในส่วนตัวลูกค้า เช่น ลูกค้าเกิดอุบัติเหตุ เลิกประกอบอาชีพเกษตร เป็นต้น

เทียนชัย รัตนดิลก (2533 : 85) ได้ศึกษาปัญหาการชำระคืนสินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยศึกษาจากประชากรที่มีปัญหาดังชำระเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ พบว่าเกษตรกรมีปัญหาดังชำระคืนสินเชื่อ เนื่องจากจะประสบการขาดทุนเพราะราคาผลผลิตตกต่ำร้อยละ 45.1 ภัยธรรมชาติร้อยละ 50.4 ส่วนการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชเป็นส่วนน้อย คือร้อยละ 4.4 เนื่องจากปัญหาในการชำระหนี้มีผลต่อกิจการ คือ

เกษตรกรลดขนาดกิจกรรม ร้อยละ 35.0 และเลิกกิจการในโครงการที่ได้รับเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินร้อยละ 8.7

ไพโรจน์ โพธิ์พุกชาวงศ์ (2533 : 80-81) ได้ศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่ารายได้เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร และเกษตรกรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมมีโอกาสที่จะนำเทคโนโลยีหรือสิ่งอำนวยความสะดวกมาใช้มากกว่าเกษตรกรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ และพบว่าเกษตรกรที่มีรายได้มากมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งอาจจะมีภาระหนี้สินต่างๆ อยู่มาก เพราะเนื่องมาจากขนาดพื้นที่ถือครองน้อย เงินรายได้จากการจำนำข้าวเปลือกอาจไม่เพียงพอกับการใช้หนี้ และเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจะมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับข่าวสาร กล่าวคือ เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การฟังจากวิทยุ โทรทัศน์ หรือบุคคลต่าง ๆ ย่อมที่จะได้รับความรู้ และมีโอกาสได้ทำความเข้าใจถึงประโยชน์มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือรับข่าวสารน้อย

เพลินพิศ สัตย์สงวน (2534 : 96) ได้ศึกษาสภาพปัญหาด้านการชำระหนี้คืนว่า ปัญหาที่สถาบันการเงินวิตกกังวลมากเรื่องหนึ่งในการอำนวยความสะดวกการเกษตร คือปัญหาเรื่องหนี้ค้างชำระของเกษตรกร ปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรงแตกต่างกันในประเทศต่างๆ ที่มีความก้าวหน้าในการพัฒนาการเกษตรในระดับต่างกัน

กัลยา ไตวิศิษฐ์ชัย (2535 : 3) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม พบว่า เกษตรกรมีรายได้สุทธิรวมครัวเรือนละ 77,868 บาท ซึ่งเป็นรายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม 41,688 บาท รายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ 16,156 บาท และรายได้สุทธินอกการเกษตร 20,023 บาท เกษตรกรมีเงินกู้ถึงกำหนดชำระตามโครงการเฉลี่ย 24,393 บาท แต่ชำระคืนได้เพียง 10,805 บาท หรือร้อยละ 44.3 ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรใช้รายได้บางส่วนไปในการบริโภคและชำระหนี้สินอื่น ๆ ด้วย ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการชำระคืน ได้แก่ รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม และรายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการชำระคืน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค

อนุกูล ฟองมูล (2536 : 55-60) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อหนี้เงินกู้ค้างชำระของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาลำพูน พบว่า พบว่า ปัจจัยที่เกิดจากตัว

ลูกค้ำมีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินที่เกิดขึ้นในครอบครัวร้อยละ 35.1 อันเนื่องมาจากบุคคลในครัวเรือนเจ็บป่วย ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร ปัจจัยที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ส่วนใหญ่เกิดจากผลผลิตของลูกค้ำได้รับความเสียหายเนื่องจากภัยธรรมชาติร้อยละ 71.4 เป็นต้น การที่ลูกค้ำส่งชำระคืนเงินกู้ต่อธนาคารไม่ได้ ธนาคารควรจะมีการส่งเสริมให้ลูกค้ำจัดทำโครงการไร่สวนผสม ซึ่งจะช่วยให้ลูกค้ำมีรายได้หลายทาง สนับสนุนให้ลูกค้ำกู้เงินระยะปานกลางหรือระยะยาว เพื่อนำไปขุดอ่างเก็บน้ำหรือบ่อบาดาลสำหรับเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเกษตรและบริโภคในช่วงฝนแล้ง และเพื่อนำไปซื้อที่ดินการเกษตรให้เพิ่มขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทางหนึ่ง รวมทั้งแนะนำให้ความรู้ในการใช้วัสดุการเกษตรที่ถูกต้องแก่ลูกค้ำ อ.ก.ส.

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้

7.2.1 รายได้ ปรีชา แสร์ (2539:54) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้ำ อ.ก.ส. อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า การชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้ำ อ.ก.ส. นั้นขึ้นอยู่กับรายได้ในฟาร์มของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับ นิตยา (2526) อ่างใน ปรีชา แสร์ พบว่า สหสัมพันธ์ของสมการผลผลิตของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อในการผลิตนั้นปรากฏว่าค่าใช้จ่ายในทุก ๆ ด้านในการผลิตทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับรายได้ทางการเกษตรยิ่งรายได้จากการประกอบการรุ่นก่อนไม่มากนัก โอกาสที่จะชำระคืนก็น้อย

7.2.2 ขนาดเนื้อที่ถือครอง จากรายงานผลการศึกษานักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2536 : 23) พบว่าจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้เมื่อแยกตามการถือครองแล้ว ครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ถือครองที่ดินอยู่ระหว่างน้อยกว่า 2.40 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็น 75.7 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนครัวเรือนเป็นหนี้ ลักษณะการถือครองที่ดินมีผลกระทบต่อการผลิตและรายได้ของเกษตรกร ถ้าเกษตรกรมีที่ดินจำนวนมากอยู่ในครอบครอง ก็ย่อมมีความได้เปรียบในการผลิต ถ้าเป็นเพียงผู้เช่า ผลผลิตหรือผลประโยชน์ที่ได้รับก็ต้องแบ่งให้เจ้าของที่ดินอีกทอดหนึ่งส่งผลให้ได้รับประโยชน์ไม่เต็มที่ ในขณะเดียวกัน โดยปกติแล้วเกษตรกรที่มีการถือครองที่ดินมาก นั้นโอกาสที่จะได้รับการพิจารณาขยายเงินกู้เพื่อนำไปใช้ในการขยายการผลิตได้มากกว่าเกษตรกรที่มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่

7.2.3 การออม มรกต กันทะมา (2530 : 37) พบว่า ลูกค้ำที่มีทรัพย์สินรวมมากกว่า 200,000 บาท จะไม่มีประวัติการชำระหนี้เลวเลย และลูกค้ำที่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นก็จะมีระดับลูกค้ำดีเพิ่มขึ้น แยกประเภททรัพย์สินเป็น 3 ประเภทคือ ทรัพย์สินถาวร ปานกลาง และหมุนเวียนพบว่า ทรัพย์สินถาวรมีความสัมพันธ์กับประเภทของลูกค้ำ ลูกค้ำที่มีทรัพย์สินถาวรเพิ่มขึ้นจะมีระดับลูกค้ำเพิ่มขึ้น

7.2.4 การหาข่าวสารจากแหล่งภายนอก เกียรติศักดิ์ ปัทมเรขา (2528ก :74)

พบว่าเกษตรกรผู้ยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีการหาความรู้จากสื่อมวลชนมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง และ เพียงจันทร์ ธารไพโรสถ (2528 : 34) พบว่าแหล่งความรู้ของผู้รับฟังรายการประเภทสื่อมวลชน คือ วิทยุมากที่สุด เพราะวิทยุเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ประชากรส่วนมากมีอยู่ในครอบครองนอกจากใช้รับฟังข่าวสารและรายการบันเทิงต่างๆ แล้ว ยังเป็นสิ่งช่วยในการส่งข่าวได้รวดเร็วกว่าสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ เอกสาร แผ่นปลิวต่างๆ ส่วนโทรทัศน์นั้นมีข้อจำกัดเกี่ยวกับราคา และพลังงานไฟฟ้าในท้องถิ่นอีกทั้งมีรายการเกี่ยวกับความรู้ทางการเกษตรน้อยมาก พิมพ์พิศ ทีฆะเนตร์ (2539:63) พบว่าเกษตรกรที่เปิดรับข่าวสารจากก้านั้น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจากบริษัทเอกชน และครูอาจารย์ของเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตหน่อไม้ฝรั่งเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจะมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการ มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับข่าวสาร กล่าวคือเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การฟังจากวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือบุคคลต่างๆ ย่อมที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีโอกาสได้ทำความเข้าใจถึงประโยชน์จากโครงการ มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยได้รับทราบข่าวสารหรือได้รับน้อย จึงไม่รู้ข้อมูลและวัตถุประสงค์ที่เป็นประโยชน์จากโครงการ

7.2.5 ทัศนคติ

ทัศนคติเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการชำระหนี้คืน จากการศึกษาของสุวรรณา ไชคงาม (2527 : 75) สารนิพนธ์เรื่องการกู้เงินในระบบของประชากร บ้านหนองแวง ตำบลหนองหลวง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี พบว่าปัญหาเงินกู้ค้างชำระและหนี้สูญของ ธ.ก.ส. มีน้อย เนื่องจากชาวบ้านมีทัศนคติต่อระบบการให้สินเชื่อแบบกำกับดินเชื่อ ถึงแม้ว่าจะมีเพียงบางส่วนเท่านั้นแต่ก็ถือว่าเป็นภาพสะท้อนที่ทาง ธ.ก.ส. จะต้องทำการศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงเพื่อนำมาแก้ไขและชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้เข้าใจ อันส่งผลถึงการดำเนินงานของธนาคารได้บรรลุวัตถุประสงค์ ขณะเดียวกัน เกียรติศักดิ์ ปัทมเรขา (2529 : 147-148) พบความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างทัศนคติกับการยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม (พันธุ์ กข.ต่างๆ) โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีทัศนคติที่ดีต่อเกษตรกรตำบลมากกว่าเกษตรกรเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง และจากการศึกษาของ หนู ชัยพุดุฒิ (2531 : 132) พบว่า เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติของเกษตรกรตำบล ยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองหลังการทำนาไปใช้มากกว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติไม่ดี

7.2.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก

เกียรติศักดิ์ ปัทมเรขา (2530) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การ

เกษตร กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และเกษตรกรรายตัว พบว่า เกษตรกรทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวโดยกลุ่มเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ กลุ่มเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และเกษตรกรรายตัว นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่าเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. มีการใช้ความรู้แผนใหม่ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ เกษตรกรสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและเกษตรกรรายตัว ตามลำดับ และเกรียงไกร เลขาพันธ์ุ (2543 : 89) ได้ศึกษาเรื่องการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการปลูกถั่วเขียว พบว่า การมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนกัน เช่น วิทยุ จักรยานยนต์ รถเข็น โทรทัศน์ และจักรยานนั้นเกษตรกรแต่ละรายจึงไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก

7.2.7 การเป็นสมาชิกกลุ่ม ศิริลักษณ์ ปิ่นเพชร (2533 : 56-57) ได้ศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพและเกษตรกรผู้ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีความต้องการอาชีพเสริมไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงข้ามกับเกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2532 : 162) พบว่า การรู้ถึงประเภทของการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์ สอดคล้องกับ ปฤษฎา บุญเจือ (2536 : 99) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

8. กรอบแนวความคิดการวิจัย

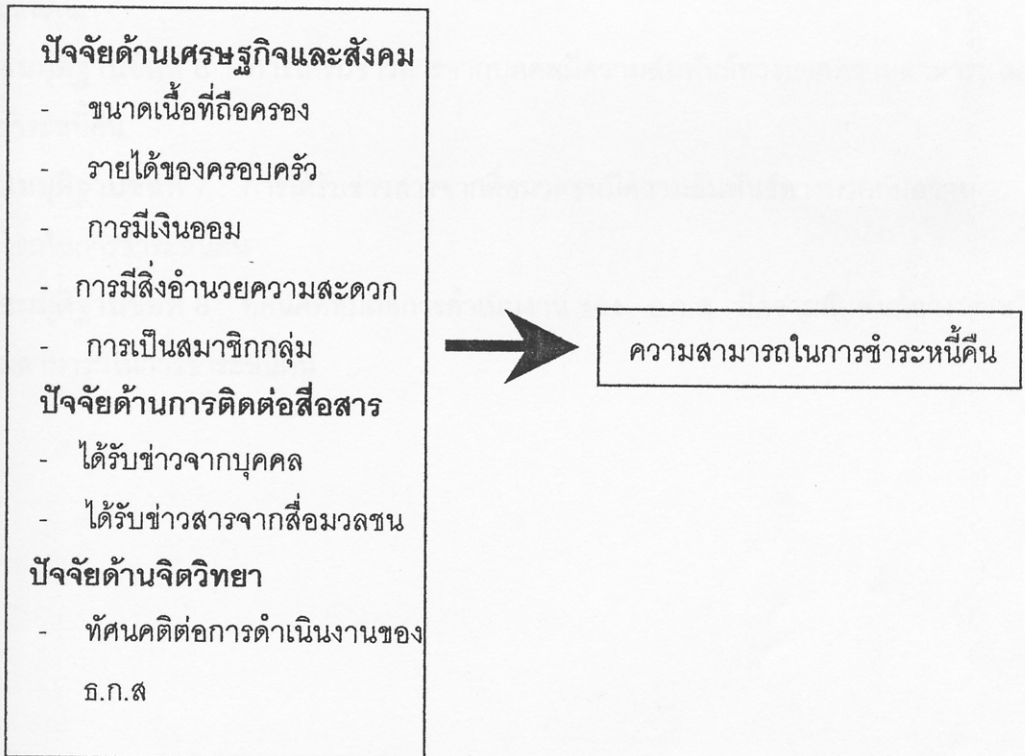
จากการตรวจเอกสารจะเห็นได้ว่า การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. นั้นมีความจำเป็นมาก เพราะหากทราบว่าปัจจัยตัวไหนมีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ก็จะใช้ปัจจัยนั้นมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดยุทธวิธีในการส่งเสริมความสามารถในการชำระหนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้นั้นอาจมีปัจจัยอื่นๆ อีกมากมายนอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่สำหรับการวิจัยนี้ได้จำกัดขอบเขตของตัวแปรตามแบบจำลองแนวความคิดการวิจัย ดังภาพประกอบ 2 ซึ่งมีการกำหนดปัจจัยของตัวแปรอิสระเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย การถือครองที่ดิน รายได้ของครอบครัว การมีเงินออม การมีสิ่งอำนวยความสะดวก และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

2) ปัจจัยทางด้านการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย การได้รับข่าวสารจากบุคคล และการได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน

3) ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย คือ ทักษะติดต่อการดำเนินงานของ ธ.ก.ส กลุ่มตัวแปรอิสระทั้ง 4 กลุ่ม คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร (ภาพประกอบ 2)

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวความคิดของปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้

9. สมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัยได้มาจากกรอบแนวความคิดการวิจัยและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง สมมุติฐานจึงกำหนดได้ ดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 : ขนาดเนื้อที่ถือครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้คืน

สมมุติฐานข้อที่ 2 : รายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้สิน

สมมุติฐานข้อที่ 3 : การมีเงินออมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้สิน

สมมุติฐานข้อที่ 4 : การมีสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้สิน

สมมุติฐานข้อที่ 5 : การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้สิน

สมมุติฐานข้อที่ 6 : การได้รับข่าวสารจากบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้สิน

สมมุติฐานข้อที่ 7 : การได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้สิน

สมมุติฐานข้อที่ 8 : ทักษะชีวิตที่มีต่อการดำเนินงาน ของ ธ.ก.ส. มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้สิน